

Beslutningsforslag nr. B 45. Fremsat den 6. marts 1984 af Rahbæk Møller (SF), Agerschou (SF), Alice Faber (SF), Jes Lunde (SF), Ebba Strange (SF) og Thoft (SF)

Forslag til folketingsbeslutning

om fremme af systemeksport

Folketinget opfordrer regeringen til at foretage følgende initiativer med henblik på at fremme dansk systemeksport:

1. Der oprettes et statsligt systemeksportselskab under industriministeriet.
2. Der udarbejdes nye retningslinjer for offentlige styrelses deltage i systemeksportselskaber, idet det bl.a. tillades, at offentlige styrelser kan deltage med aktiekapital og bestyrelsesrepræsentation på linje med deltagende private virksomheder.

Bemærkninger til forslaget

Der er i de senere år opstået et stort marked for eksport af samlede systemer – hospitaler, skoler, fabrikker, administrationssystemer osv. – hvor leverancen både består af bygninger, inventar og viden om, hvordan den pågældende institution drives. Dette nye marked kan ses som et led i en almindelig ændring af samhandelsforholdene, hvor handel med viden (know-how) spiller en stadig stigende rolle.

Aftagerlandene er især rige u-lande – dvs. OPEC-landene – men også i den indbyrdes handel mellem industrilandene spiller systemeksport en stigende rolle. Ligeledes stilles der i eksporten til de fattige u-lande – f.eks. via FN-organers projekter – i stigende grad krav om, at projekter indebærer en forpligtelse til at sørge for, at de pågældende institutioner faktisk bringes til at fungere i modtagerlandet, men her er kravet til, at institutionen tilpasses modtagerlandets vilkår, naturligvis væsentligt større.

I en stor andel af tilfældene vil der være tale om leverancer, der også indebærer salg af offentlig know-how. På grund af Danmarks internationalt set veludviklede og velfungerende offentlige sektor skulle Danmark derfor have gode muligheder på dette marked.

Der har da også fundet en stigende systemeksport sted, men Danmark har stadig for ringe en andel sammenlignet med de lande, vi sædvanligvis sammenligner os med. Den årlige systemeksport andrager ca. 2 mia kr. ud af en samlet eksport på 120 mia kr. At tre-firdoble systemeksporten i løbet af et par år med en relativ beskeden indsats er i underkanten af det realistiske. En sådan forøgelse vil have en betydelig virkning på betalingsbalancen, især fordi importandelen i denne form for eksport er forholdsvis beskeden på grund af det store indhold af viden.

Der er flere årsager til, at det kan være vanskeligt at opnå en tilstrækkelig stor systemeksport:

1. Offentlige styrelser er naturligt nok opbyggede til at varetage offentlige servicefunktioner og vil ikke naturligt tænke i eksportbaner.

2. Det danske erhvervsliv består i overvejende grad af forholdsvis små virksomheder. Det er i mange henseender en styrke, men når det drejer sig om at få de meget store ordrer, der her er tale om, er det en svaghed.

3. Danmark har i modsætning til stort set alle andre vesteuropæiske lande ført en ekstrem liberalistisk politik med meget lille statslig deltagelse i erhvervslivet. Der er derfor ingen tradition for, at offentlige myndigheder og private virksomheder går sammen om at løse en opgave, og det er netop det, der er behov for i denne forbindelse.

For at løse disse problemer opstod der allerede for år tilbage en idé i udenrigsministeriet om dannelse af et statsligt systemeksportselskab, der kunne varetage den nødvendige koordination mellem offentlige styrelser og et ofte stort antal private virksomheder.

Desværre lykkedes det Industrirådet at få jordet denne idé. I stedet blev der nedsat et udvalg under Eksportfremmerrådet, der skulle varetage denne opgave.

Industrirådets holdning har været meget svingende. Af ideologiske grunde er det gået imod, at offentlige styrelser deltager i systemeksportselskaber på lige fod med private virksomheder. Således forhindrede det, at Chemcontrol A/S, der er dannet ved et samarbejde mellem miljøstyrelsen og en række private virksomheder, blev organiseret med en aktieandel til miljøstyrelsen. Miljøstyrelsen fik dog en bestyrelsesrepræsentant.

På den anden side har industrien en indlysende praktisk interesse i, at offentlige styrelser er tilstrækkeligt motiverede til at stille deres know-how til rådighed, da det oftest er en betingelse for, at der overhovedet kommer en systemeksport i gang. Ligeledes har private virksomheder en interesse i at have offentlige styrelser med ude på eksportmarkederne, da der som regel vil være større respekt for en offentlig styrelse end for en privat virksomhed.

Derfor blødgjorde Industrirådet sin holdning i en hovedbestyrelsesudtalelse af 22. marts 1983. Der blev således lukket lidt op for offentlige styrelser

deltagelse med kapital, og der appelleredes til regeringen om at udforme nye regler for offentlige styrelser deltagelse.

Firkloverregeringens tiltræden betød imidlertid atter en styrkelse af den ideologisk betingede modstand mod et ligeværdigt samarbejde mellem offentlige styrelser og private virksomheder og en svækkelse af den mere pragmatiske holdning, som Industrirådet var nået frem til.

Således forbød regeringen for nylig vejdirektoratet at deltage med en bestyrelsesrepræsentant i et nystartet systemeksportselskab Danroad Systems. I stedet fik vejdirektoratet en såkaldt kommitteret i bestyrelsen.

Derfor er det nu på tide, at folkettingen bryder denne ideologisk betingede modstand mod et ligeværdigt samarbejde mellem offentlige styrelser og private virksomheder. De muligheder, der risikerer at gå tabt, er simpelt hen for store til, at det bør tillades.

Bemærkninger til de enkelte punkter

Ad 1

Det foreslås, at der oprettes et statsligt systemeksportselskab. Der tænkes på et selskab med en forholdsvis beskedne aktiekapital, eksempelvis 5 mill. kr. Hensigten er først og fremmest at skabe et organ, der kan være langt mere udfarende end projektudvalget under Eksportfremmerådet. Projektudvalget har utvivlsomt gjort nytte, men en stor del af dets virke har været af ret passiv art såsom at give støtte til private virksomheders udarbejdelse af projekter. Systemeksportselskabets hovedopgave bliver at finde ordrer i udlandet, at finde områder, hvor Danmark må formodes at have en salgbar ekspertise, at motivere offentlige organer til at gå ind i dette arbejde og at finde private virksomheder, der vil deltage. Netop et kommercielt statsligt selskab vil have naturlige forudsætninger for at spille denne formidlende rolle.

Endvidere ligger der en stor opgave i at sikre, at også de mange mindre virksomheder får mulighed for at deltage. Der har tidligere været tanker i erhvervskredse om at danne såkaldte handelshuse på branche- og amtsbasis. Disse tanker må opmuntres, og systemeksportselskabet kan inddrage sådanne handelshuse som partnere i systemeksporten.

Det er ikke tanken, at systemeksportselskabet selv skal varetage den egentlige eksport. For hver type opgave bør der oprettes et særligt selskab til at varetage eksporten. Den beskedne aktiekapital

udelukker selvsagt, at systemeksportselskabet kan gå ind med mere end en symbolsk andel af aktiekapitalen uden særskilt bevilling. Derfor må finansudvalget ved større kapitalindskud bevilge beløbet i det enkelte tilfælde og tage stilling til, hvordan den offentlige aktieandel skal fordeles mellem systemeksportselskabet og den offentlige styrelse, der deltager i projektet. Det statslige systemeksportselskab skal ud over overskud af eventuelle kapitalanbringelser sikres honorarindtægt for det koordinerende arbejde fra de parter, der faktisk får ordrer.

Det statslige systemeksportselskab skal ikke have en monopolstilling. Hvis en offentlig styrelse og nogle private virksomheder finder sammen om et projekt uden om systemeksportselskabet, skal det stå dem frit for.

Ad 2

Det er nødvendigt at gøre en langt kraftigere indsats for at stimulere offentlige styrelser til at gå ind i systemeksport. Det er typisk, at det hidtil især har været forholdsvis nye organisationer – f.eks. miljøstyrelsen og energiministeriet – eller organer, der er vant til at samarbejde med private virksomheder – f.eks. vejdirektoratet – der er gået ind i dette arbejde. Det bør dog også noteres, at sundhedsstyrelsen er gået ind i et arbejde med projekt ved eksport af hospitaler. Men der ligger utvivlsomt mange uudnyttede muligheder for salg af f.eks. administrationssystemer, biblioteksvæsen og meget andet.

Ud over de store samfundsinteresser, der er forbundet med denne type eksport, kan den også være en betydelig fordel for den enkelte styrelse. Det har altid været en svaghed for offentlige organer, at de har få muligheder for at tilpasse sig til skiftende behov for deres ydelser. Private virksomheder har derimod kunnet kompensere for et svigtende hjemmemarked ved at forøge deres eksport. Systemeksport vil give den offentlige sektor samme mulighed. Ligeledes vil det utvivlsomt modvirke den ofte ganske urimelige hetz, der føres mod offentlige styrelser, at andre lande viser så stor respekt for deres virksomhed, at de vil betale for at få noget tilsvarende.

De nugældende regler for offentlige styrelser medvirken i systemeksport er fastlagt i industriministeriets cirkulære af 14. januar 1981. Dette cirkulære tildelte offentlige styrelser en helt passiv rolle som leverandør af know-how til private virksomheder mod betaling. Cirkulæret giver desuden – i modsætning til, hvad der foreslås i dette forslag –

projekteksportudvalget en monopolstilling, idet systemeksport kun kan foregå med udvalgets medvirken.

Det er nødvendigt, at dette cirkulære afløses af et nyt regelsæt, der giver offentlige styrelser langt større mulighed for at være initiativtagere, og som

giver mulighed for at skabe økonomiske incitamenter for styrelserne.

Som et led i et sådant nyt regelsæt må det slås fast, at et samarbejde mellem offentlige styrelser og private virksomheder om systemeksport naturligvis bør være et samarbejde mellem ligeberettigede parter.